

Ympäristörikosten syyteharkinta – yksi näkökulma monitahoiseen kysymykseen

LEILA SUVANTOLA, YLIOPISTOTUTKIJA, YMPÄRISTÖOIKEUDEN DOSENTTI (UEF),
KIHLAKUNNANSYYTTÄJÄ (VV.)

Esitys

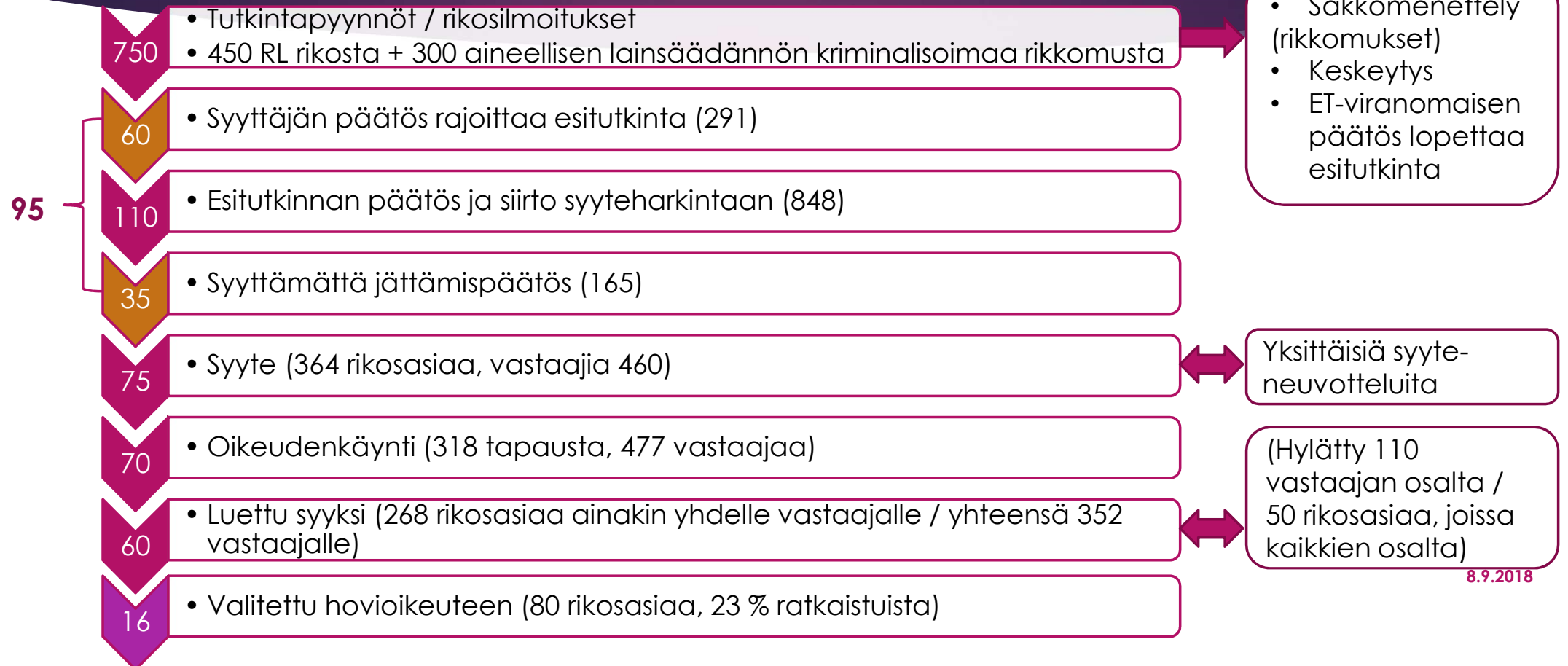
- ▶ Ympäristörikosprosessin yleiskuva menettelyllisesti ja tilastollisesti
- ▶ Syyteharkinnan portaat
- ▶ Ympäristörikosten syyteharkinnan erityispiirteet
  - ▶ Vuorovaikutteiset kysymykset: tunnusmerkistö – vanhentuminen – vastaaja
  - ▶ Esitutinnan rajoittaminen ja syyttämättä jättäminen
- ▶ Johtopäätökset

Aineisto

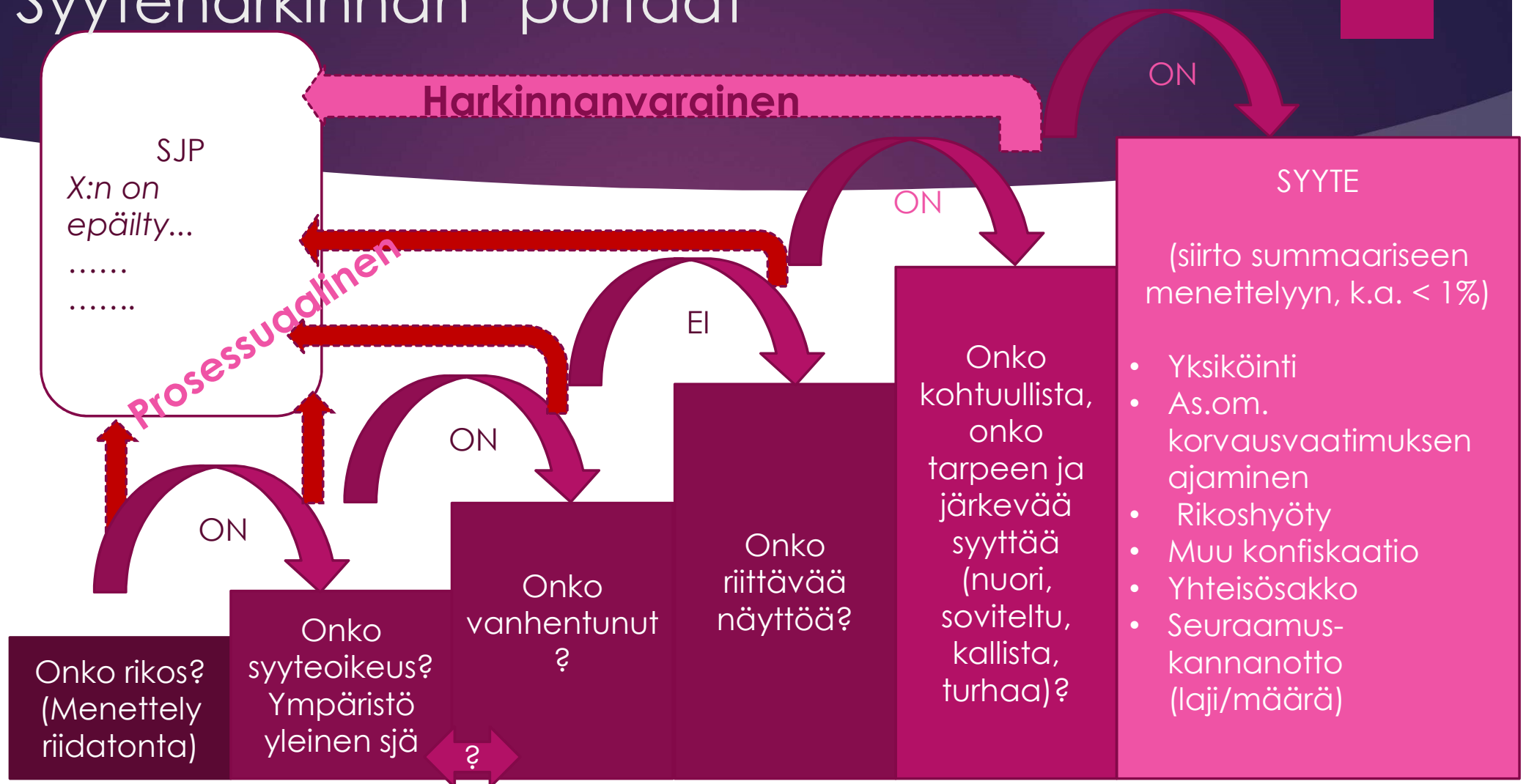
- ▶ Kaikki KO/HO tuomiot 2013-2017 (5 vuotta)
  - ▶ Nimikkeet: RL 48 luku + YSL / VL / LSL / MAL / Metsäl / MML / MRL / RPL nimikkeet) – metsästys / kalastus ei mukana
  - ▶ Tulokset poikkeavat Tilastokeskuksen luvuista, jotka tilastollisia perustuen KO tuomioiden syytekohtiin
- ▶ Syyttäjän tietojärjestelmä: ajo kaikista syyttäjän päätöksistä 2013-2017 (5 vuotta)
  - ▶ samat nimikkeet
- ▶ VKSV tilasto kaikista syyttäjän ratkaisuisista asioista 2015-2017

Ympäristörikosprosessin kulku

Vuosittainen keskiarvo (lukumäärä 2013-2017)

Syyteharkinnan "portaat"

Ympäristörikosten syyteharkinnan erityispiirteet

1: Vuorovaikutteiset kysymykset

Onko rikos / mikä rikos?

RL kriminalisoinnit v. Aineellisen lainsäädännön kriminalisoinnit

Tahallisuus tai törkeä tuottamus / tuottamus

(tahallinen tietämättömyys v. vastuuasemaan liittyvä selonottovelvollisuus, selon saamisen "vaikeusaste")

Kuka vastaaja?

Henkilö vai yhteisö (RL 48 luvun kriminalisoinnit)?

Törkeä ympäristön turmeleminen

Törkeä luonnonsuojelurikos

Ympäristön turmeleminen

Luonnonsuojelurikos

Rakennussuojelurikos

Ulkomaiselta alukselta Suomen talousvyöhykkeellä a) (törkeä) ympäristön turmeleminen, b) ympäristörikkomus, c) tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Ympäristörikkomus

Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen

Aineellisen ympäristölainsäädännön kriminalisoinnit

Onko vanhentunut? (ROL 1:6,1, 2 kohta)

10 vuotta vanhenemisaika

3 vuotta vanhenemisaika

2 vuotta vanhenemisaika

Siis, mikä rikos?

- ▶ Keskeinen kysymys koko rikosprosessin kannalta jo esitutkinnassa (sisään kirjaamisen haaste!)
- ▶ Ratkaisee vanhenemisajan: kriittistä esitutinnan riittävälle suorittamiselle (2 v. vakavammassa teossa hyvin haastava, kun usein ei tule heti ilmi)
  - ▶ Rikoshyöty ja yhteisösakko (RL ympäristörikkomus ja tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen) voidaan vaatia 5 v
- ▶ Ratkaisee, voidaanko vaatia yhteisösakkoa
- ▶ Haaste 1: ympäristölainsäädännön laajuus ja vaikeus, vaatii ympäristöviranomaisten asiantuntevaa myötävaikutusta esitutkinnassa
- ▶ Haaste 2: tahallisuuden näyttäminen erittäin vaikeaa (KO pääsääntöisesti ei katso tahalliseksi), tulkinnallisuus törkeän ja perusmuotoisen tuottamuksen välillä
- ▶ Haaste 3: riski esitutinnan rajoittamisesta kasvaa, jos nimike vähäinen

Ympäristörikosten syyteharkinnan erityispiirteet 2: Esitutkinnan rajoittaminen...

Syyttäjän päätökset	Kaikki rikosasiat 2015-2017		Ympäristörikokset 2013-2017	
Esitutkinnan rajoittaminen	50845	18%	291*	34%
ETL 3:10,1 (harkinnanvarainen) mm. vähäisyys ja yleinen etu ei vaadi syyttämistä	28026	10%	174	21%
ETL 3:10,2 prosessuaalinen esim. ei näyttöä, vanhentunut	13532	5%	84	10%
ETL 3:10,2 kustannusperusteinen suhteettomat kustannukset verrattuna seuraamukseen	9287	3%	33	4%
Kaikki syyttäjän päätökset	276146		848	

*50 asiassa syyttäjä päättänyt harkinnanvaraisesti, että esitutkintaa ei aloiteta.

... ja syyttämättä jättäminen

Syyttäjän päätökset	Kaikki rikosasiat 2015-2017			Ympäristörikokset 2013-2017		
	Yht.	Kaikki*	Syyte- harkinta	Yht.	Kaikki	Syyte- harkinta
Syyte	157501	57%	70%	364	43%	65%
Syyttämättä jättäminen prosessuaalinen	54753	20%	24%	165	19%	30%
harkinnanvarainen	37787	(14%)	(17%)	114	(13%)	(20%)
harkinnanvarainen	16966	(6%)	(8%)	51	(6%)	(9%)
Kaikki asiapäätökset	276146			848		
Syyteharkintapäätökset	225301			557		

*Mukaan lukien esitutkinnan rajoittamispäätökset

Harkinnanvarainen sjp / esitutinnan rajoittaminen (ETL 3:10,1)

- ▶ ROL 1:7, 1: **epäilystä rikoksesta odotettavissa max. sakko** (yleinen oikeuskäytäntö) ja teon haitallisuus tai siitä ilmenevä rikoksesta epäillyn syyllisyys huomioon ottaen kokonaisuutena arvostellen vähäinen
- ▶ ROL 1:7, 2: epäilty tekohetkellä alle 18 v, **epäilystä rikoksesta odotettavissa max sakko / 6 kk vankeutta** (yleinen oikeuskäytäntö) ja teko johtunut pikemmin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä kohtaan ("nuoruus ja hölmöys")
- ▶ ROL 1:8: a) **tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi syytteen nostamista JA**
- ▶ b1) oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina ottaen huomioon rikoksesta epäillyn ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto; muu epäillyn toiminta tekonsa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi; epäillyn henkilökohtaiset olot (esim. vanhuus); teosta epäillylle aiheutuvat muut seuraukset (vanhuksen ajo-oikeuden menetyks; vakava vammautuminen tms.); sosiaali- ja terveydenhuollon toimet (huostaanotto; päihdekuntoutus); muut seikat TAI
- ▶ b2) **epäilty rikos ei** yhteisen rangaistuksen määräämistä tai aikaisemmin tuomitun rangaistuksen huomioon ottamista koskevien säännösten johdosta **olennaisesti vaikuttaisi kokonaisrangaistuksen määrään** (konkurrenssi) TAI
- ▶ b3) asian käsittelyn jatkamisesta aiheutuvat kustannukset selvässä epäsuhteessa asian laatuun ja siitä mahdollisesti **odotettavissa olevaan seuraamukseen** (kustannus)

Harkinnanvaraisen sjp:n / esitutkinnan rajoittamisen suhde rangaistusten mittaamiseen vs. aineellisen ympäristölainsäädännön kriminalisoinnit...

Syyksi luetut teot	Sakko	%	Määrä (psa)	Ka	Mediaani (psa)	Ei rang.	%	Yht.
Ympäristönsuojelulain rikkominen	8	80%	7-60	18.4	15	2	20%	10
Merenkulun ympäristönsuojelulain rikkominen	1	100%	20	20.0	20	0	0%	1
Jätelain rikkominen	30	100%	6-50	20.2	15	0	0%	30
Vaarallisten aineiden kuljetusrikos		0%				1	100%	1
Vesilain luparikkomus	6	75%	5-30	19.2	20	2	25%	8
Maa-ainesrikkomus	7	100%	15-40	29.0	30	0	0%	7
Metsärikkomus	1	100%	16	16.0	16	0	0%	1
Rakentamisrikkomus	25	96%	5-30	14.9	15	1	4%	26
Rakennussuojelurikkomus		0%				1	100%	1
Muinaismuistorikkomus	2	100%	30-50	40.0	40	0	0%	2
Luonnonsuojelurikkomus	20	100%	8-40	20.9	20	0	0%	20
	100	93%				7	7%	107

.. ja RL rikokset

Syyksi luetut teot	Van- keus	%	Pituus kk	Sakko	%	Määrä (psa)	Ka	Medi- aani (psa)	Ei rang.	%	Yht.
Törkeä ympäristön turmeleminen	7		6-22								7
Ympäristön turmeleminen 2013	17	52%	2-6	15	45%	20-70	32.5	20	1	3%	33
Ympäristön turmeleminen 2014	6	18%	1-3	26	76%	10-80	38.7	35	2	6%	34
Ympäristön turmeleminen 2015	4	17%	2-3	19	79%	12-80	47.5	50	1	4%	24
Ympäristön turmeleminen 2016	5	16%	2-3	26	81%	1-80	50.1	50	1	3%	32
Ympäristön turmeleminen 2017	10	28%	1-12	25	69%	25-100	52.3	50	1	3%	36
Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen	0			0					0		0
Ympäristörikkomus	(1*)			35	90%	5-80	24.0	20	3	8%	39
Rakennussuojelurikos	1	14%	1	6	86%	15-40	29.0	30	0	0%	7
Luonnonsuojelurikos	2	7%	2,6-16	25	93%	20-70	44.0	40	0	0%	27
Metsärikos		0%		2	100%	15	15.0	15	0	0%	2
	53	22%		179	74%				9	4%	241

Johtopäätökset – vai vaan lisäkysymyksiä?

- ▶ Suuri osa keskeytyy esitutkinnassa   ?Pidetäänkö vähäpätöisinä, suuritöisinä, seuraamuksia mitättöminä??
- ▶ Suuri osa rajoitetaan esitutkinnassa   ?Samat syyt? Riittämätön asiantuntijayhteistyö esitutkinta- ja ympäristöviranomaisten välillä??
- ▶ Suuri osa ei syytetä   ?Pidetäänkö vaikeina, seuraamusten perusteella kohtuuttoman työllistävinä?
- ▶ Suuri osa ei edes ilmoiteta esitutkintaan? Eikö rikosprosessiin lueteta, koetaanko turhaksi?

Pieni askel eteenpäin, mutta riittääkö?

- ▶ Ympäristörikoskoulutus ympäristöhallinto / esitutkinta / syyttäjät 2016-2018
- ▶ Selvitys ilmoituskynnyksen yhdentämisestä ja lievien ympäristörikkomusten hallinnollisista sanktioista (YM selvitys 1/2018) – johtaako muutokseen, aika näyttää
- ▶ Koko ympäristörikosprosessin tarkastelu antaa aiheita epäillä, että nykymuotoinen rikosprosessi ei ole ympäristöllisten ohjauskeinojen "perälauta"
- ▶ Nykymuotoinen rikosprosessi ei juuri koskaan turvaa ympäristöä itsessään
- ▶ Olisiko aika pohtia vaihtoehtoja?

Kiitos

Leila Suvantola leila.suvantola@uef.fi 050 358 1879